

De Bijbel en de kredietcrisis

Ondernemen als een rentmeester

De kredietcrisis is een dankbaar onderwerp voor iedereen die kritiek heeft op het kapitalisme. En rijst ook uit de Bijbel niet eerder het beeld van de agrariër op die, zonder aandelen en woekerwinst, gewoon tevreden is met wat zijn eigen vijgenboom en wijnstok hem bieden? Toch biedt het begrip rentmeesterschap meer aanknopingspunten, vindt Theo Boer.

Wie op zoek is naar de relevantie van Bijbel en geloof voor de kredietcrisis krijgt daar een zware dobber aan. De Bijbel heeft het niet zo op het grote geld, op schaalvergroting en centraal gezag. Egypte, Babel, Ninevé en Rome laten er geen twijfel over bestaan: overvloed baart overmoed. Niet toevallig begint de Bijbel met de beschrijving van een tuin in plaats van een stad. Evenmin is het toevallig dat Israël aanvankelijk geen koning mocht hebben en dat profeten het ideale bestaan schilderen als 'zitten onder de vijgenboom' onder het genot van de vrucht van de eigen wijnstok.

De verschillen tussen de *global economy* en de Hof van Eden en de Bergrede zijn op het oog onoverbrugbaar groot. Menig gelovige heeft bij de kredietcrisis een gevoel van 'ik sta erbij en ik kijk ernaar'. Maar kun je vanuit een Bijbelse visie niet toch iets waardevols bijdragen aan het debat over de doelen en de grenzen van financieel beheer? Jazeker, maar daar moet dan wel de erkenning aan voorafgaan dat politiek en economie er nu eenmaal bijhoren, inclusief de door Marxisten verguisde scheiding van arbeid en kapitaal. Als alle appeltjes voor de dorst in oude sokken en matrassen zouden verdwijnen zou de economie vrijwel tot stilstand komen. Voor economische initiatieven is kapitaal van de één nodig waarmee een ander aan de slag kan.

Duurzaam

Sinds de kredietcrisis is de vraag hoe je het bezit van anderen beheert actueler dan ooit. Een sleutelrol zou hier kunnen zijn weggelegd voor het begrip 'rentmeesterschap' (Eng. *stewardship*), een begrip dat zowel uit de Schepping als de Bergrede wordt afgeleid. Nu is het van alle tijden

dat iemand soms voor kortere of langere tijd de regie voert over iets wat aan anderen toebehoort. De rentmeester is geen slaaf en mag er best ook zelf beter van worden. Maar wat hij beheert is wel geleend en moet dus ongeschonden, liefst met opslag, aan de eigenaar worden gerecentreerd of doorgegeven aan een nieuwe generatie. Een goede rentmeester is een specialist in duurzaam beheer.

Omdat elke vorm van financieel beheer risicodragend is, is er tussen geldschietter en rentmeester sprake van een wederzijdse af-

Niet alleen de kapitaalbeheerder maar ook de geldschietter heeft dus een verantwoordelijkheid. Hij moet bij de keuze van zijn beheerder niet alleen letten op winstgevendheid maar ook op de aard van zijn ondernemerschap. Beter een lagere rente bij een degelijke bank dan voor een procentje meer meedoen aan een piramidespel. Beter een bescheiden koerswinst bij een verantwoord bedrijf dan gouden bergen bij een bedrijf dat zijn werknemers onderbetaalt, kinderen laat werken, wapens aan malafide regimes levert of mi-

wegrukt, zouden zij met tegenzin aandelen verkopen van een gezond bedrijf dat te lijden heeft onder de kredietcrisis.

Kapitalisme

Dit markeert gelijk het meest treffende verschil tussen kapitalisme en rentmeesterschap. In het onvermengde kapitalisme gaat het de belegger uiteindelijk om de eigen portemonnee. Als de economie floreert, is iedereen blij en lijkt de klassenstrijd even vergeten. Maar als aandelen zakken of een bank in de problemen komt, wordt dat anders.

In het onvermengde kapitalisme gaat het de belegger uiteindelijk om de eigen portemonnee.

Foto Justyna Furmanczyk

Theocratie? Idealisme? Gek genoeg zou zo'n ethiek de markt waarschijnlijk behoeden voor de absurde koersdalingen die we in de afgelopen maanden hebben gezien. Zo verstaan biedt rentmeesterschap ook nu nog handvatten voor de individuele en institutionele belegger en spaarder. Bovendien staat het begrip hertaald in termen van verantwoord, transparant en solidair vermogensbeheer, inmiddels ook bovenaan de agenda van internationaal toeverleg.

Theo Boer

De rentmeester is geen slaaf en mag er best ook zelf beter van worden

hankelijkheidsrelatie. De lener is afhankelijk van krediet, de investeerder van de manier waarop zijn kapitaal wordt ingezet. Een bank doet namens de spaarder als het goed is verantwoorde dingen: hij leent het geld uit aan mensen en bedrijven die krediet nodig hebben en kredietwaardig zijn. Er wordt bij voorkeur 'veilig' geïnvesteerd in bijvoorbeeld vastgoed. Wie zich meer risico kan permitteren, gaat in aandelen. Ook daar staat vertrouwen centraal: je mag aannemen dat een bedrijf verantwoorde producten maakt en ontwikkelt, competitief werkt, goed omgaat met de belangen van het personeel, de eigen top niet excessief beloont en verantwoord met het milieu omgaat.

lieuregels aan de laars lapt.

Die keus lijkt makkelijker dan hij is. Wie van achter zijn computer kan kiezen tussen vier of vijf en een half procent rendement per jaar moet wel een vuurvaste moraal hebben. En om dat begrip 'rentmeesterschap' nóg wat problematischer te maken: geïnvesteerd geld mag dan officieel van jou zijn, maar het feit dat het welzijn van anderen er inmiddels van afhankelijk is, schept verplichtingen. Naarmate meer mensen van het recht gebruik maken om hun geld terug te trekken, raakt de beheerder dieper in de problemen. Als investeerders ook maar iets zouden lijken op hun Schepper, die immers ook niet de schepping van de ene dag op de andere onder ons bestaan

De kapitalist zal zijn geld willen opnemen. Hoe eerder hoe beter, denkt hij: voor elk aandeel dat ik nu van de hand doe, koop ik er straks twee terug.

Het massaal verkopen van aandelen is vanuit winst oogmerk begrijpelijk. Het resultaat is evenwel dat een bedrijf dat het toch al moeilijk heeft nog verder wegzakt. Welke ouder die zijn kind een lening geeft, is zo harteloos om die te gaan terugverdienen op het moment dat het kind werkloos raakt? 'Verantwoord beleggen' betekent niet alleen dat de geldschietter zijn geld te zijner tijd terug wil hebben, het liefst met rente, maar ook dat hij zich het lot van dat bedrijf aantrekt en zijn claims op het geld in zware tijden even opschort.